

BIZARRE GESTALTEN

Verhalen van Merijn de Boer

Een beginnend auteur publiceert eerst een bundel verhalen en laat dan een roman verschijnen. Vaak is dat de volgorde. Daarna blijft de schrijver het populairste literaire genre trouw, mede onder druk van de uitgever, die weet dat de verkoopcijfers van een roman hoger zijn dan die van een verhalenbundel.

Het korte verhaal is een uitdagende vorm die door een grootmeester als Willem Frederik Hermans zelfs werd verkozen boven de roman. Het is daarom verheugend dat Merijn de Boer (geboren in 1982) van het bekende patroon is afgeweken. Hij debuteerde in 2011 met de verhalenbundel *Nestvlieders*, bekroond met de prestigieuze Lucy B. en C.W. van der Hoogt-prijs, waarna er twee romans volgden: *De nacht* (2014) en *'t Jagtbuys* (2016). De beoefening van dit genre heeft hij nu onderbroken voor een terugkeer naar het korte verhaal. In *De geur van miljoenen* zijn twaalf korte verhalen samengebracht. Dat zijn er aanzienlijk meer dan in *Nestvlieders*, dat vier verhalen bevatte, twee van ongeveer zeventig bladzijden en twee van circa twintig. De lengte van de verhalen in de nieuwe bundel loopt uiteen van vier tot zesentwintig pagina's. Acht kregen een voorpublicatie in tijdschriften, de laatste vier verschijnen voor het eerst.

Er valt in de nieuwe publicatie veel te herkennen voor de lezer van De Boers eerdere werk. Zo ontleenen de verhalen en romans van De Boer hun kracht niet aan een vernuftige intrige. In *De geur van miljoenen* steunt alleen 'Wafelbakker' op plotwendingen. De hoofdfiguur meent gehaat te worden door een naaste collega op het werk. Na diens dood wordt hij echter goed bedacht in zijn testament. Vervolgens blijken er haken en ogen te zitten aan de erfenis die hem ten deel valt.

Het werk van De Boer boeit door zijn volstrekt eigen sfeer. Die wordt opgeroepen door het soort personages dat zijn verhalen en romans bevolkt: bizarre gestalten die allerm minst soepel meedraaien in de maatschappij. Zij hebben iets ondoordringelijks, zowel voor de andere verhaalfiguren als voor de lezer. Een treffend voorbeeld biedt het openingsverhaal van *De geur van miljoenen*, 'Een acrobaat in Accra'. De tandarts Quibbe ontvangt na vele jaren

De Boers werk is bevolkt met figuren die niet soepel meedraaien in de maatschappij

een levensteken van Leendert, een vriend uit zijn studententijd. Doordat het verhaal in de eerste persoon staat, neemt de lezer alleen kennis van de visie van Quibbe, die zich ergert aan het halfzachte gedrag van zijn oude vriend. Leendert is flink veranderd in de hoofdstad van Ghana, waar hij na zijn studie is gaan wonen. Hij heeft zijn homoseksualiteit ontdekt en zijn gezin verlaten. Hij doet nu een boekje open over het seksuele wangedrag van Quibbe in het corps.

In het titelverhaal is de lezer aanvankelijk aangewezen op het gezichtspunt van de manlijke helft van een echtpaar. Uit laksheid voelt hij er niets voor op te treden tegen een man die hem en zijn vrouw in het verleden op slinkse wijze financieel heeft benadeeld. Als het perspectief wordt verlegd naar de vrouw, blijkt waarom ook zij, na aanvankelijke verontwaardiging, afziet van actie. Zij heeft zich aangetrokken gevoeld door de oplichter.

In 'Een vaderfiguur' loopt wederom een merkwaardig en ongrijpbaar personage rond. De jonge Pjotr komt via een datingsite in contact met deze Jakob, die hem fascineert met zijn krachtig geponeerde opvattingen. Toch blijft het bij één ontmoeting en als Pjotr later langs zijn huis loopt, ziet hij dat het wordt leeggehaald. Is Jakob overleden? Pjotr blijft met even veel raadsels achter als de lezer.

Tot de minder geslaagde verhalen behoren twee die in het verlengde liggen van de roman *De nacht*. Aan het einde daarvan wandelt de onbetrouwbare Marcel weg met het tienermeisje Zelda, de dochter van een poenig echtpaar. Deze romanfiguren keren terug in de verhalen 'De Jaguar' en 'Darren'. Marcel is intussen getrouwd met Zelda, maar voert nog steeds niets uit. Met zichtbaar genoegen beschrijft De Boer het platvloerse gedrag van zijn creaties. Maar meer dan enig amusement beleeft de lezer daar niet aan. Bovendien vervalt hij in een fout die ook *'t Jagtbuys* hier en daar ontsiert: geforceerde

grappigheid. De zin “Milan had apneu en snurkte als een zwakzinnige panda” lijkt geestig, tot men zich afvraagt hoe trefzeker de metafoor eigenlijk is. Gelukkig is De Boer op veel plaatsen beter op dreef.

Een opvallend kenmerk van de verhalen in *Een geur van miljoenen* is het grote aantal toespelingen op andere literatuur. Ik wees al op de twee verhalen die aansluiten bij *De nacht*. Er is ook een verhaal met de titel ‘Uit liefde voor Vestdijk’ en twee teksten zijn geënt op het werk van Robbert Welagen en Gogol. In ‘In slechte handen’ grijpt De Boer naar het welbekende dubbelgangersmotief (Dostojevski), zij het dat hij er een eigen draai aan geeft, zoals blijkt uit een gedachte van de hoofdfiguur: “Al die dubbelgangersverhalen gingen altijd over een ontmoeting met een ‘betere’, geïdealiseerde versie van de hoofdpersoon. Het waren allemaal minderwaardigheidsverhalen. Terwijl ik het moest doen met een waarde-loze variant, een beunhaas van wie ik afscheid had genomen.”

De relatie met andere literatuur heeft een voor de hand liggend effect: de verhaalfiguren lijken niet op mensen van vlees en bloed, maar op literaire creaturen. Dit wordt nog versterkt als de verhaalpersonen opgroeiende jongens zijn die een verlitteraard leven leiden, compleet met pseudoniemen en een onderlinge briefwisseling, zoals in ‘Het cassettebandje’. “In onze vriendschap ben ik Maarten Koning en ben jij Paul Dehoes...”, schrijft één van de twee. Hij gebruikt de namen van de twee tegenstrevers in *Bij nader inzien* (1963), de eerste roman van J.J. Voskuil, een door De Boer zeer gewaardeerde auteur.

De verhalen die zijn verzameld in *De geur van miljoenen*, zijn niet alle even sterk, zoals ik hiervoor al heb laten uitkomen. Aparte vermelding verdient evenwel ‘De remise’, waarin een gepensioneerde ambassadeur de naderende dood in de ogen ziet. Allengs meer tijd kost hem zijn wandeling naar het restaurant dat hij frequenteert en steeds duidelijker wordt de betekenis van het droombeeld van een tram. Een betekenis die ook in de titel tot uitdrukking komt. Hier toont Merijn de Boer niet alleen welk prachtig resultaat met het korte verhaal (het telt nog geen tien bladzijden) kan worden behaald, maar ook waartoe hij literair in staat is.

G. F. H. RAAT

MERIJN DE BOER, *De geur van miljoenen. Verhalen*, Querido, Amsterdam, 2018, 207 p.

